

Tizenötödik évfolyam,

1901.

3. füzet.

ARMENIA

MAGYAR-ÖRMÉNY HAVI SZEMLE.

Felelős szerkesztő és kiadó-tulajdonos:

SZONGOTT KRISTÓF.

SZAMOSÚJVÁR.

Todorán Endre „Aurora” könyvnyomdája.
1901.

T a r t a l o m.

- Gopcsa Joákim nyugalmazott tanácsos* (képpel). — Sz. K.-tól.
Örmény bazárok Stambulban. — M. A.-tól.
Nerszesz Snorháli XII. századbeli örmény író. — Dr. Patrubány Lukácstól.
A magyar „pánkó” és az örmény „káta” szó. — Szongott Kristóftól.
Hamvazó szerdán (költemény). — Kritsa Klárától.
A halott becsülete.
Társaságok Szamosújvárt. — Sz. K.-tól.
Országgyűlési képviselőnk beszéde.

KISEBB KÖZLEMÉNYEK.

- A Ház elnöke Lukács Béláról.
A chinai császár — a Pápához.
Galícia Szent-István koronája alatt.
Ásatások Babylonban.

IRODALOM ÉS MŰVÉSZET.

- Egy verskötetből.
Schiller „Rabló”-i Stambulban.

KÖZGAZDASÁGI ÉLET.

- Erzsébetváros kereskedelme.
A szamosújvári hentes-ipar.

MI UJSÁG AZ ÖRMÉNY VILÁGBAN?

- Új örmény lap Ámerikában.
Egy derék földmivelő.
Mámureán Máté.

Az „Armenia” előfizetési ára egész évre 8 korona, fél évre 4 korona egyes füzet ára 80 fillér.

Gopcsa Joákim.

Gopcsa Joákim nyugalmazott tanácsos.

Több mint negyven évi munkás szolgálat után előbb Szamosújvár városánál elfoglalt állásától, melyben nem egyszer helyettesítette a polgármestert is, azután a „Kisegítő-takarékpénztár“-tól is, mely pénzügyintézetnél a vezérigazgatói tisztet sok évig viselte, a magán élet csöndes nyugalmába vonult vissza . . . És ime még nem volt sok hátra. Az elég erős, egészséges öreg, január havában tüdőgyulladásba esett, mely kór néhány nap alatt kioltotta a tevékeny életet, mely most sem vesztegelt — tétlenül.

Boldogult 1830. febr. 26-án született Szamosújvárt. Atyja Gopcsa Péter és anyja Retezár Katalin volt. Őt nyelvet jól beszélt: tudott magyarul, örményül, németül, latinul és oláhul. Szép esze volt; de hivatala és a pénzügyintézetnél

viselt állása úgy elfoglalták minden percét, hogy nem volt szabad ideje irodalommal is foglalkozhatni; azért nem is sok az, mit ezen a téren felmutathat. Irt tárczaczikket, verset, áforizmákat. Neve ott van az „Armenia“ munkatársai közt is. Mint alkalmi szónok is ismeretes volt. Ráfáel bárót a néhai üdvözölte; Hollósi Kornelia ünnepeltetése alkalmával ő szónokolt. Szabó János görög kath. püspök bevonulásakor is, mint helyettes polgármester ő beszélt — szépen. Sokszor beszélt a városi és megyei gyűléseken; a különböző ünnepélyek alkalmával számos felköszöntőt mondott; de egyik sem volt olyan sikerült, mint az a csinos, magvas beszéd, melylyel az országos méhészeket, kik itt Szamosújvárt néhány évvel ezelőtt gyönyörű méhészeti kiállítást rendeztek, — üdvözölte. Ebben az örmény kereskedőt a szorgalmas méhekhez és az általuk szerzett vagyont az édes mézhez hasonlította. A vig kedélyt, a humort, a tréfaszót a természettől örökölte. Képes volt egész társaságokat élvezetes adomáival, melyekből soha sem fogyott ki, bármeddig elmulatni . . . És mégis a halál, váratlanul ugyan, de komolyan jött utána . . . és hamar elvitte. Olyan alak volt, melynek párja nincs a városban. A füzet élén fiatalabbkori arczképét közöljük.

A halottas háznál, mikor befödték koporsóját, Dömötör János főgymnasiumi tanár, a márczius 15-iki bizottság nevében, a következő talpraesett szép beszédet mondotta:

„A gyászból — mely oly súlyosan nehezedett e házra — részt kérve jöttünk el a márczius 15-i ünnepélyt rendező állandó bizottság nevében, hogy szeretett elnökünk, vezetőnk és bizottságunk megteremtőjének váratlan elhunytá fölött érzett fájdalomunknak, részvétünknek a bánatos család előtt kifejezést adjunk.

A vesztség élénk érzete, mely minket is ért boldogult elnökünk elhunytával, a tisztelet, melyet hazafias működése bennünk ébresztett, az elismerés, melyet bölcs és tapintatos vezetésével kiérdemelt, a hála, melylyel neki tartozunk, hogy élünkre állott akkor, midőn másokat tulságos körülmények vonakodóvá tett, és a szeretet, mely az

érintkezés oly kedves egyéniségéhez fűzött mindnyájunkat, hozott el most, e szomorú órában, hogy veszteségünk, tiszteletünk, elismerésünk, hálánk és szeretetünk jelképét drága hamvaira helyezzük.

Közpályán működő férfiak igazi érdemét, a társadalomban vezető szerepet vivő egyéniségek valódi becsét csak azon eszmékről lehet igazán megismerni, megmérni, a mely eszmék szolgálatára szentelték életüket, a mely eszméket pályájuk folyamán minden tettükben megvalósítani törekedtek. Ha keresem megboldogult elnökünk életében ezt a vezéreszmét, úgy azt e szóban találom meg: hazaszeretetet.

Igen, e csodás eszme, mely nemzetek szívét dobbantja meg egyszerre, volt az ő életének vezető ideája is; ez világította be pályafutásának minden útját, küzdelmeinek fényes és szomorú napjait.

Ez az eszme, a magyar haza szeretete adott neki akkor is erkölcsi bátorságot, midőn mások e lépést vakmerőségnek tartották, hogy hazafias kötelességét teljesítve álljon a honfrierények és a hazaszeretet érzetének ápolására, ébrentartására alakult bizottságunk élére. Szerénységét legyőzte akkor honfiúi kötelességérzete, mert jól tudta, hogy Márczius Idusa olyan szent örökséget hagyott a magyar nemzetre, melyhez, ha öngyilkosok nem akarunk lenni, ragaszkodnia kell e nemzet minden fiának, e hon minden polgárának.

Hogy a magyar haza e szeretete, a honhoz való hű ragaszkodás e város minden polgárának, minden fiának szívében erős gyökeret verjen, arra bizottságunk szerény hatáskörén kívül is fölhasználta minden alkalmat. És mert meggyőződése volt, hogy csak fölvilágosult, mivelte polgárság lehet a hazának hű, megbízható támasza, előljárt minden olyan mozgalomban, kivette részét minden olyan közmunkából, mely e város haladását, kulturájának fejlődését czélozta. Ő, a ki ismerte e város multját, ő, ki e multnak annyi tanulságát, emlékét és jellemző vonását olyan kegyelettel őrizte meg és tartotta fenn az utódok számára, a multhoz való kegyeletos ragaszkodása daczára mindig megértette a jövő figyelmeztető szavát. Conservatív volt a mult

tanulságainak megőrzésében; de a hazaszeretet tüzétől mindig ifjú lelke soha sem zárkozott el a haladó kor követelményei előtt.

De, drága halottunk! nem azért gyültünk most koporsód köré, hogy érdemeidből dicskoszorút fonjunk fejedre, mely immár megszűnt, mindnyájunk bánatára, tiedért, a szeretett hazáért gondolkozni. Nem azért jöttünk, hiszen ismert szerénységedet sértenők dicsőítő szavainkkal; érdemeid pedig úgy is élni fognak hálás emlékezetünkben és a kegyelet szeretetével szállnak majdan utódainkra. Hanem elhozott a személyed és hazafias működésed iránt érzett tisztelet, becslés és szeretet, hogy az egek Urától itt, felettünk lebegő halhatatlan lelked és porhüvelyed kihült tete-me előtt kérjünk vigasztalást és erőt a fájdalom elviselésére bánatos családotnak, neked pedig, drága halottunk, végső „Isten hozzád“-ot mondjunk.

Isten veled! Legyen nyugalmad csendes!“

Sok részvétnyilatkozat érkezett a gyászoló családhoz. Ezek közül kettőről említést is teszek:

Szvacsina Géza, Kolozsvár város érdemes polgármestere hosszú levelében a többek között így ír: . . . Midőn édes apja haláláról megkaptam a szomorú jelentést, épen közgyűlésem volt. Elgondolkoztam azon, hogy édes atyja, ki több mint 40 évig szolgálta Szamosújvárt, az ő kedves városát, hányszor vivta a zöld asztal mellett a csatát a közügyért, míg végre az idő apránként kiszedegette az aktákat hona alól, hagyta egy kissé pihenni, hogy gyönyörködjék gyermekei emelkedésében, aztán őt is elszólította és elhelyezte abba a nagy váróterembe, s hol ezredéveknek annyi millió munkása várja hallgatag a feltámadás harsonáját. Halála alkalmából gyermekkori ismeretségem emlékei megújultak lelkemben s igaz részvéttel gondoltam Önre, a veszteségre, mi Önt és övéit és a várost érte s egy igaz keresztényi sóhajtással kísértem a távolból gondolatban azt a koporsót, a melyben utolsó utját tette a földön szeretett édes apja, az én nagyrabecsült collegám.

Dr. Simay János dr. Gopcsa Lászlóhoz intézett iratában ezeket mondja: Részt veszek magam is mély fájdalommal érzéseiben, a mely elköltözött — s általam is

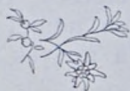
szeretve tisztelt jó édes atyádnak, úgy is mint édes atyám mindenkori jó barátjának oly váratlanul érkezett lesújtó halálával, hűséges és háládatos gyermeki szívedet érte! Szívemből kívánom neked és egész családotoknak, hogy a gyász szomorú napjaira Isten — a legjobb Vigasztaló — adjon mindnyájatoknak enyhülést, az elválásban lelki erőt, békefűrést és megnyugvást.

*

A következő koszorúkat helyezték koporsójára: Szamosújvár szabad kir. város tisztikara — Gopcsa Joakim nyug. tanácsos emlékére. — Szeretett elnökének a márcz. 15-iki bizottság. — Édes apánknak hálás gyermekei. — Mély részvétellel Donogányné és gyermekei. — Felejthetlen nagyapánknak, szeretett unokái. — A jó apósznak, Czeiczil. — A felejthetlen jó rokonnak, a Kerekes-család. — Néhai atyánk tanuló társának és a legjobb barátjának, Anceán fiúvérek. — Emléked örökké él, Voith Antal és családja.

Szép és népes temetése volt. Négy jó gyermeket hagyott hátra. Egyik fia: dr. Gopcsa László kultuszminiszteri titkár, másik: dr. Gopcsa Jakab városunk másodorvosa. Gyermekei, kikre mindig büszke volt, emlékét áldásban tartják.

SZ. K.

Örmény bazár-ok Stambulban.

— Konstantinápolyi uti emlékek. —

Kalauzunk egy óriási köépülethez vezetett. Magas szürke falak vették körül s körülbelül száz apró kupola lehetett rajta, a melyeken behatolhatott a napfény a belsejébe, bizonytalan, homályosan átszűrődő napfény, a mely inkább kedvezett a kereskedőnek, semmint a vásárlónak.

A stambuli nagy bazárban voltunk.

Főbejáratát egy építészeti jelleg nélkül való boltív alkotja, a melyből minden irányban számtalan kis útca,

sikátor és átjáró sugárzik ki, a melyek minduntalan átmetszik és keresztezik egymást s megtevesztő labirinth az egész, a melyben Kelet minden népsége mozog, vitatkozik és alkuszik egymással.

Köralakú vagy négyszögü roppant csarnokok, pillérekkel és oszlopzattal. Mindenik az árúczikkek külön osztálya számára van szentelve. Mihamar észreveszszük, hogy a nagy bazár olyan jól van beosztva, mintha kaszárnya lenne.

Mindenik utczának megvan a maga külön bazárja, a saját árúpiacza, a melyben száz meg száz kereskedő és iparos ugyanazt az üzletet folytatja, szenvedélyes versenyre kelve egymással, miközben látszólag a legjobb barátságban szivják egymás mellett a nargileh-jüket.

Emitt van az illatszerészek és droguisták bazárja; amott a czipő-készítőké; valamivel távolabb, bekerített külön helyen a fegyverek bazárja: a Bezesten, melyet egykoron az Islam szívének neveztek.

Itt vannak az aranyművesek és ékszerészek. Legdrágább czikkeiket s legértékesebb drágaköveiket fából készült nagy szekrényekben tartják, a melyeket vaskarikák védenek. Ezek a szekrények csakis komoly vevők előtt nyílnak meg.

Amott vannak a nyergesek. Rendkívül jutányos áron hozzák forgalomba minden nemét a lószerszámnak, nyergeknek és kantároknak, a melyek legtöbbször igen jó izléssel vannak készítve.

Szomszédságukban a közönség szemeláttára bámulatos gyorsasággal készített „bábus“¹⁾-oknak minden fajtáját, bőr, maroquin, bársony és brokát czipőket árulnak. Eme czipőraktárnak a nap minden órájában igen élénk az üzleti forgalma.

Megállapodunk Stambul egyik leggazdagabb kereskedőjének, az örmény Áfrid Vero Ábdhimnak a boltja előtt. Azt tartják, hogy keleti szövetekben öneki van a leggazdagabb raktára.

Lehetetlenség hű leírását adni ennek a szemkáprázató raktárnak. Kelet ama csodáinak, a melyek itt össze

¹⁾ A perzsában: pháphus, ebből a magyar papucs.

vannak halmozva. Egész kötetet tenne ki csak a pusztá, száraz felsorolása azoknak a felséges árúczikkeknek, a melyekkel Áfrid Vero Ábdhim-nak a boltja elbűvöli a látogatóját. Vannak itt brussai selyemszövetek, kasmirok és himzések Indiából és Perzsiából, brokátok Bagdadból és shawlok Teheránból, szalagok Tunisból, fátylak Hindustanból, szőnyegek Caramaniából, musselinek Bengaliából. Aranynyal átszőtt arab köpenyegek, könnyű és áttetsző, ködfátyolhoz hasonló gaze-szövetek, melyeken a legváltozatosabb színek csodálatos harmoniában olvadnak össze — valóságos megkisértői a szemlélőnek, fosztogatói az ereszényének, a mely mihamar teljesen kimerül.

Áfrid Vero Ábdhim azonban nem csupán szöveteket tart a boltjában. A legtisztább keleti stylű felséges, csonttal kirakott zsölléket is mutat nekünk, továbbá élénk színű sátorszőnyegeket s minden fajtáját a butoroknak, a melyek megbecsületlen díszét képeznék egy keleti szobaberendezésnek.

Ábdhim ötven frankot kér egy zsölléért. Harmincz frankért megkaphatjuk s ennyit csakugyan meg is ér. Hasonlóképen történik a szövetekkel és a szőnyegekkel. Minden czikknél avval kezdi, hogy az érték kétszeresét kéri s aztán hosszadalmas alkudozások után fokonként leszáll az eredeti árnak a felére. Így van ez egyébiránt Keleten mindenütt. Áfrid Vero Ábdhim sem tesz kivételt az általános szabály alól.

Sorát ejti ezután az arany és ezüst filigrán művezetű illatszer-tartóknak, a korassan-i aczél nargileh-eknek, az ezüsttel kivert csibukoknak, khinai és japáni csészéknek, régi fegyvereknek, bizarr aranyműveknek, mozáik-keretű tükröknek, szóval a csodálatos és ragyogó keleti csecsebecsék számtalan fájának, a melyeket rakásra halmoz a szegény turistának álmélkodó szemei előtt.

Most már igazán elég lesz. Ez az ember nyilván a vesztünket akarja. Jobb lesz ha megszabadítjuk magunkat a további kísértéstől, máskülömben kénytelenek leszünk pénzt kérni hazulról, annyira csábító hatással vannak reánk Kelet műiparának ezek a bájos czikkei.

*

*

*

A szomszédos örmény kereskedő boltjában nem vagyunk annyira kitéve annak a veszedelemnek, hogy tönkre fogjuk vásárolni magunkat.

Nagyobb baj nélkül megcsodálhatjuk a színes festékpórait, az indiai kenőcseit, a hasis-t (arab szó: fű) és a tombeki-t, a serail-dohányát, az antischiai latakia-ját s azokat a veszedelmes szereket, melyek a feledés mámorába és a mély álmok gyönyörűségeibe ringatják bele a fogyasztóikat. Erősebb koczkázat nélkül vásárolhatunk néhány üvegecskét azokból a keleti illatszerekből, melyeket Nyugaton annyira becsülnek, köztük egy üveg első rangú bagdadi rózsavizet, melyet a legjobbnak tartanak. Ráadásul megajándékoz a kereskedő egy bíbor himzésű szalmadobozzal, a melyre aranybetűkkel rá van írva a neve. Ez a doboz mintegy vándor reklamjául fog szolgálni a bazárjának.

Tovább menőben vessünk egy — sajnos, egészen önzetlen — pillantást azokra a drágakövekre, melyek csillagok gyanánt ragyognak az örmény és török ékszerek kirakataiban, a yemeni smaragdokra, az ormuzi saphirokra és a dsamsidi rubintokra! Valamennyi utitársnénk szívét megdobogtatja egyik kirakatban a gyémántokból összeállított nagy félhold, a brazíliai és maczedon topáz és türkiz gyűrűk, legkivált pedig az a diadem, melyet Ophirből való gyöngyök ékesítenek . . .

Alig van időnk arra, hogy a fegyver-bazárban, a Bézensten-ben kezeinkbe vegyünk néhány perzsa, turkestani és syriai puskát, valóságos remekeit a véső művészetnek. Bizarr halmaza van itt a rettenetes öldöklő-szereknek, melyek a mult százok mészárlásaira szolgáltak, a melyeket Ázsia belsejében manapság is hssználnak az Islam védelmében. Látunk eme bazárookban albán és örmény löfegyvereket, melyek elefántcsonttal, korállal és ezüsttel vannak kirakva; damaskusi pengéket, melyekbe versek vannak belevésve a Koránból; óriási bulgár kardokat, a melyek némelyikén még láthatók az összeesküvő pasák vérenek nyomai, egy szóval a régi Islam ama festői arsenálját, a mely felidézi emlékezetünkbe a janicsárok és mamelukok véres korszakát. Ki tudná megmondani, vajjon a fegyve-

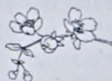
reknek eme roppant halmazában hány olyan van, a mely a török betörések korszaka alatt pusztító munkát végezett a mi magyar hazánkban is?

Hogy kiverjük fejünkől ezeket a véres képeket, izeljük meg a bazár kijáratánál a rizslisztből, tejből és vízből készült kitünő muharabi-t, mely az ekinek-kataif-fal egyetemben Kelet legkellemesebb csemegéje közé tartozik.

Evvel aztán bucsút is mondhatunk a stambuli bazároknak, melyek a mi erszényünkre nézve hozzáférhetlen csodás dolgoknak oly sokaságát csillogtatták a szemeink előtt; ennek a csábító látománynak, a mely eltölti lelkünket annak a sajnálatával, hogy nem vagyunk elég gazdagok ezeknek a kincseknek a megszerzésére.

Megszűnik minden kísértés a mint kijutottunk Stambul utczáira, a hol minden lépten-nyomon a szenvedéseknek és nyomornak oly vigasztalan jelei ötlenek a szemeinkbe...

M. A.

Nerszesz Snarháli XII. századbeli örmény író.

Ugyanabból a nemes és szeretetre méltó örmény főrangú családból származott, mint Mágisztrosz Gergely, szent Nerszesz Glájeczhi is, kit méltán megillet a snarháli 'kegyelmes' jelző. Nerszesz Mágisztrosz leánya Ábirád¹⁾ fiának szülötte volt és fiatalabb testvére egyúttal Báhlávuni Grigorisz gáthughigosznak. A XII. század kezdetén született 1102-ben. Gyermekkorától kezdve Végájász Gergely felügyelete alatt neveltetett fel, később tanítványa volt Sztephánosz Kidnágán-nak (= „tudós István”) a Gármir (= „veres”) kolostor fejének, mely kolostor a Szeáv (= „fekete”)

¹⁾ E név az előző korú arab hódításokra vall. Van ilyen arab név Ábu 'apa'... az erdélyi örményeknél is. L. Szongott „A magyarhoni örmény családok genealogiája” 12. l.

hegyen volt. Tanulótársai voltak fiatalabb testvérén kívül, kit már említettünk, Iknádiosz és Szárkisz (Ignác és Sergius) is.

Idősebb testvérét, szentségénél és bölcseségénél fogva (szérputheámpên jév imászdutheámp) 22—23 éves korában a gátughigosi székebe emelték, s ő szentelte fel öcsesét pappá 18 éves korában.

Kevés tudományos hely volt akkor Örményországban. Ezek hiányát és szükségét Snarháli is érezte, mint ez Mánuel görög császárhoz intézett leveléből is kitünik. Egyik versében is elmondja (Vibászánágán), hogy nem gyakorolta magát Áthén városában a bölcseségben: Háthenágân khághákhî zânczên imászdivkh vacsh gërtheczhi stb.

Bár a külső vonatkozások akkortájt és előzőleg a bizánczi császárokkal gyarapodtak, és még az ötödik századbeli érintkezést is felülmúlták, de ez nem hatott ki a görög irodalomra és tanulmányokra is. Ez a körülmény káros befolyással volt Snarháliira is, ki azért másrészt páratlan buzgalommal tanulmányozott mindent, a mi reá nézve ott-hon is hozzáférhető volt.

Bátyja, Krikorisz, a pátriárkai székeknek Hëromglába helyezése után püspökké kente őt (hájrábédágân áthorë Hromglá[h] phöchâtërelen jedkhë jebiszgobosz odzecz hë Nerszesz, Kárekin 624). Nem csalódott Krikorisz választásában (cshë szëcháleczhäv Krikorisz jur êndrutheânë mecs), mert Nerszesz nemcsak honfitársai, hanem a görögök, rómaiak és egyéb nemzetek figyelmét is magára vonta jeles tulajdonságaival s midőn Krikorisz öregsege érzetében évek mulva a pátriárkai székről lemondott, öcsesét találták méltónak arra, hogy utódja legyen. Leszállt akkor Krikorisz a pátriárkai székről, előbb ráadván a főpapi ruhákat és jelvényeket, s azután öcsesét ültette oda, s üdvözölte őt letérdelve, mint az örmények új pátriárkáját (gáthughigosz ámenájñ hájaczh). Őt követték az ott nagy számban levő püspökök, főapátok, papok és népek. E sokaság előtt először nyitotta fel apostoli száját szent Nerszesz és szépen kifejtette a lelkipásztori hivatal nehézségeit, melyre ő magát oly kevéssé tartja érdemesnek. Ez 1165-ben történt. Három hónapra öcsese beiktatása után Kri-

korisz meghalt. Testvére halálakor Egyetemes levelet (énthánrágán thughth) bocsátott ki Nerszesz, melyet a tudós francia ármenista Villefrois több mint egy századdal előbb ily szépen jellemez: „Cette lettre est pleine d'une piété solide, et l'on y découvre parlout les sentiments de respect, dont Nersès était pénétré pour la religion, l'église et la discipline ecclésiastique. Ce grand patriarche est un des plus éloquens pères de l'église d'Arménie. Il était la plume de Grégoire III, son prédécesseur. Très propre pour la gouvernement, il monte sur le trône patriarcal avec un applaudissement général. Son pontificat fut employé à chercher des voies de conciliation entre l'église Greveque et celle d'Arménie. Il y aurait sans doute réussi, car il avait gagné les cours des Grecs, qui étaient pleins de vénération pour lui; mais il ne fut que sept ans sur le siege patriarcal“ vagyis nyelvünkön: „E levél, mondja a francia ármenista, tele van hathatós kegyelettel és mindenütt felfedezhetjük benne a tiszteletnek érzelmeit, melyet Nerszesz a vallás, az egyház és az egyházi fegyelem iránt érzett. E nagy patriárka az örmény egyház legékezzsólóbb atyáinak egyike. Tolla volt elődének III. Gergelynek. Fölötte alkalmas lévén az uralkodásra, a patriárkai széket köztetszéssel tölti be. Főpapi székében békepontokat keresett a görög és örmény egyház egyesítése javára. Ez kétségkívül sikerült is volna neki, mert megnyerte a görögök szívét, kik nagy tisztelettel voltak iránta; de csak hét évig ült a patriárkai székben . . .“

Irt szent Nerszesz leveleket, homiliákat, egyházi énekeket és egyéb verseket. Költeményei szépek és szabályosak. Ideje nem volt a költés százada, s midőn az egész világ fegyverben volt, Snarháli költeményei kellemes hangjukkal fokozzák iránta érzett meleg rokonszenvünket úgy az egyházi, mint a világi költészet terén. Méltán dicséri őt egy késői költő a következő szavakkal „Ischán mi gájr hjégéghéczhi, I dzájrakujn ászdidsáni. Khán zor cshjeghev vokháveli, Jerkicsh dághi jév sárágáni: Volt egy egyházi főméltóság, milyen rajta kívül nem volt soha senki olyan verselő és zsoltáros.“ Költői munkálatai között legnevezetesebb „Edessa siralma“ („Edeszioh voghpé“

alkalmi mű Edessza 1144-ben az arabok által történt bevételére) 1053 vers-szakban, egyúttal történeti forrásmunka a keresztes hadjáratok idejéből (Első részét francziára fordította Dulaurier „Recueil des Croisades“). Irt egy tankölteményt is az égről és ékességeiről (hágháksz jergniczh jév zártucz naczhá) Heráczi Mechithár orvos és csillagász kérésére. Vibászánuthiun az örmények rövid története 8-as versekben ifjúkori műve, azért gyengébb is más műveinél.

E szent és kedves patriárka elég bő életrajza is ránk maradt, mely nemsokára halála után készült „Bádmuthiun váruczh szërpujn Nerszeszi gáthughigoszi hájaczh jév diezerálujsz imászdásziri észkészeál 'i náchneánczh ándi norin“ egy névtelen szerzőtől és még egy másik életrajz is későbbi korból Levon, Hethum király fia idejéből; kelt Örmény-Kilikia-ban (háschárhisz giligeczhvoczh = Cilicia) szentté avatása alkalmából.

A nagynevű Álisán Levont műve Snorháliról Velenczében 1875-ben jelent meg. Címe: Snorháli jév báráká(h) jur.

Budapest, 1901 febr. 14.

Dr. Patrubány Lukács.

A magyar „pánkó“ és az örmény „kátá“ szó.

Habár a farsang csak a napokban mult el... és így alkalomszerűleg elmondhatnám azt, hogy nincs városunkban örmény ház, hol farsang utolsó vasárnapján és húshagyó kedden egyebeken kívül sült és pánkó ne került volna az asztalra; de mivel ezen czikkecskét nem az ethnográphusoknak szántam, nem mondom el, hogy az örmény konyha mikor és milyen alkotó részekből készíti az ízletes „kátá“-t (sütemény), — hanem a mondott két szó jelentésével és származásával foglalkozom.

Előbb elbeszélem azt, hogy miért foglalkozom nyelvészeti szempontból evvel a két szóval éppen a jelen füzetben, de említést teszek arról is, hogy miként került össze ez a két szó . . .

Aranytollra érdemes kiváló (M. A. jegyü) munkatársunk ezen füzetben közre adott fölötte érdekes dolgozatának („Örmény bazár-ok Stambulban“) utolsó lapja, első bekezdésében előfordul ez az arab szó „káthájéph.“ Gondolkozom ezen szó felett és reá jövök, hogy hiszen ebből csinálták — az utolsó ‘jeph’ szótag elhagyásával — a hazai örmények ősei Ániban, Örményország egykori fővárosában, hol vegyesen arabok is laktak, a ‘kátá’ szót, tehát nevet adtak annak a pompás örmény tésztamü-nek, mely húsvét reggelén a megszentelt ennivalók közt a hazai örményeknél az első helyet foglalja el.

Most így füztem tovább gondolataimat. Ha az arabok kedveért, kik szintén megszerették ezt a pompás örmény tésztamüvet, kátá-nak nevezték el, — kell hogy legyen ennek a nagyon jó süteménynek, a mit az araboknak Ániba való beköltözése előtt, tehát a XII-dik század előtt jóval szélben-hosszban csináltak az örmény asszonyok Örményországban, — örmény neve is . . . és azonnal eszembe jutott a ‘khákhár’ (ϰαϰαρ). És mivel ritka tárgy vagy fogalom az, melynek az örmény két-három, sőt néha több nevet ne adna, keresni kezdtem az örmény ‘khákhár’ egyremenő rokonszavait és ime az örmény akadémiai szótár (II. kötet) 1002. lapján a ‘khákhár’ ezen hason-értelmű szavait találok: bán (ϰαϰα), soth (ϰαϰ), gárgántág (ϰαϰαϰαϰαϰα). És habár ezen rokonjelentésű (synonym) örmény szavaknak török nevei között ott találok a csheorekh (ϰαϰαϰα, miből alakult a magyar ‘csorege’: Schneeballen, eine Art Mehlspeise [Balagi, Uj teljes magyar és német szótár 97 lap]) és boghácshá (ϰαϰαϰαϰα: ebből lett a magyarban is használt pogácsa szó), én jelen alkalommal — tárgyamhoz képest — csak az örmény ‘b á n’ szóval foglalkozom.

Ebből az örmény ‘bán’ szóból lett az indogermán (árja) nyelvek, — hova az örmény is tartozik — hangtanának egyik szabálya szerint: pán (A görög nyelvben is cserélődnek a p-hangú betük: π, β, ϕ. E szabály szerint az örmény, Babilon városát Páylon-nak írja).

Ehhez az örmény 'pán' szóhoz adták a régi magyarok (vagy örmények?) a magyar kicsinyítő *ke, ka* szócskát, néha *kó* (mert ez a *ko = ka*, például *tilinka = tilinko*, Annuska [kis Anna] = Aniko, Jánoska [kis János] = Jankó . . .) és előállott a magyar *pánkó* (*pán + ko*) szó, melynek jelentése: apró fánk. (A 'fánk' a *pánkó* másik alakja, mely a *pánkó* szó végső *ó* betűjének kihagyásával az előbb említett hangtani törvény szerint a kezdő *p* betűt *f*-re változtatta).

A mondottak szerint tehát a 'pánkó,' mely egy jelentésű a 'kátá'-val — örmény eredetű szó.

És habár százával hemzsegnek az örmény eredetű szavak a magyar szókincs között, mégis az idő hiánya miatt most nem foglalkozhatom az örmény eredetű magyar szavak összeállításával. Azonban ha a jó Isten kedvez egészségemnek, később nemcsak a mondott fölötte szükséges munkát akarom megcsinálni, hanem talán azon honalapító derék örményekről is irok — önállóan, kik Árpád hadseregének jelentékeny részét képezték.

És most nem foglalkozva a jövő terveivel, bezárom ezen talán nem egészen érdektelen cikkcskét, melylyel fel akartam hívni a magyar tudósok és nyelvészek figyelmét, hogy a félvad vogul, osztják és a többi népek nyelveinek tanulmányozása helyett, foglalkozzanak a több mint négyezer éves örmény kultúrával és a gazdag örmény nyelvvel és irodalommal, — mert ezt kívánja a magyar nyelv és az ősi magyar történelem érdeke — és akkor hamarabb fedezik fel a magyar ősök — nyomát!

SZONGOTT KRISTÓF.

Hamvazó szerdán.

arneval hercezeg a mult éjjel távozott ;
Eltelt a vigalom, lezajlott a farsang ;
Terpsichore is tovább már nem maradhatott . . .
Most bűnbánatot kong szomorún a harang.

Igen meglapultak a papák tárezái,
Sok pénz kelt el báli szép öltözékekre :
A mamák hitték, hogy fognak hódítani
Lányaik s kezüknek akad majd kérője . . .

Nem egy leány szívét úgy összeszorítja
A csalódás kínja és szemében könny ül,
Homlokát a bánat felhője borítja ;
Mert a kibén bizott, elhagyta hűtlenül !

Ki annyiszor vallott forró hű szerelmet,
Ki házasságról is nyilatkozott neki :
Az a bálban hozzá nem is közeledett . . .
Más leány hálóba tudta keríteni.

Hozományt hajhászók között is van elég,
A ki reményében nagyon csalatkozott :
Annak nyújtja kezét, kiért a szive ég,
Az a gazdag leány, kire áhitozott.

De hisz az életben annyiszor csalódunk !
Biztatón int felénk, mosolygva a remény,
Majd meg fut elölünk s elmarad utánunk . . .
Csalfa, mint délibáb, e fényes tünemény !

* * *

Elesüggedett szülők, megcsalatott lányok,
Hozományra vágyó csalatkozott ifjak,
Jertek a templomba ! Oh hiszen halljátok,
Mint hív bús hangjával Istenhez a harang !

Kevélyek, fősvények és ti irigykedők,
Szenvedést okozók, bünterhelt lelküek,
Bánattól gyötörtek és nyomorral küzdők,
Hamvazó szerda van, templomba jőjjetek !

Hamút hint a pap a hívőknek fejére,
Jelül, hogy porrá lesz minden, mi porból lett.
Mégmásíthatlan a természet törvénye !
Elmélkedjete e szent helyen e felett !

Im tekintsetek a gyászleppel bevont
Keresztekre ! S jó lesz elmétekbe vésni,
Hogy e gyászkeresztek jelölik azt a hont,
Hol clenyész, porlad egyaránt mindenki !

Igazságos ám a természet törvénye!
Nem tesz különbséget, nem ismer kivételt:
Gazdag, koldus, szép, csúf egyenlők élte.
Mindegyiknek egykor a halál vet véget!

Kiváló emberek, hősök, nagy tudósok,
Pazar fényű díszes paloták lakói,
Kincsesel bírók és szép rózsás arcú lányok,
Daliás ifjak mind porrá fognak válni!

Kiket kevélyltyé tett: szépség, gazdagság, rang
S gögősen azokat ti úgy lenéztetek,
Ily tulajdonságok kiknek nem adattak,
A mulandóságról oh elmélkedjete!

Ki alamizsnát a szegénynek nem adott,
Kinek könny nehezül s átok vagyonára,
Ki embertársának szenvedést okozott,
Tegye jóvá vétkét, majd üt a végóra!

Osztályrészesei nyomornak, bánatnak,
Ti, kik viselitek a nehéz keresztet,
Nem bánthat titeket a tudata annak,
Hogy minden porrá lesz, a mi csak porból lett!

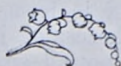
De kik egy hazát a hit fátylán át látnak,
Hol örök boldogság és szent béke honol,
S imádva Istent e szép hazába vágynak,
Győzelmes lesz ez a szent hit a hült poron!

Kiket a bűnöknek esábitó ingere,
Nem birt leszédíteni s kik türnek, szenvednek
Békén s reményüket helyezik Istenbe,
Ily reménynek hantok véget nem vethetnek!

Kik segílyt nyujtnak a nyomorral küzdőknek
S a bánat könnyeit részvétellel letörlik,
E szent szeretetért fent jutalmat nyernek,
S nemes poraikon áldás lebeg mindig!

* * *
Lelkem éjjelen oh éleszd e három fényt
Jézus! hogy követni tudjam keresztedet:
Az igaz szent hitet, Benned bizó reményt
És a Hozzád vonzó égő szeretetet!

KRITSA KLÁRA.

A halott becsülete.

A kereskedelmi tárczát ján. 26-án tárgyalta az országgyűlés. A párisi kiállítás dolgát Pichler Győző tette szóvá.

Utána Hegedüs Sándor a többek között így szólott:

A munkálatok megindultak és a kiállítás hosszú, fáradságos előkészület után, azt hiszem, mindnyájunk elismerése szerint, Magyarország érdekeinek megfelelő, méltóságát teljesen kielégítő s az ország nemzetközi helyzetének, önálló közjogi viszonyainak tökéletesen megfelelő módon létesült és sikerült is. (Általános élénk tetszés és helyeslés).

E tekintetben disszonancia és eltérő hang, — többet mondok — kritika is alig találkozott. Ezt azért bocsátom előre, mert ez a legnagyobb elismerés, a mely általában érheti azokat, a kik ezzel az ügygyel foglalkoztak, ebben az ügyben dolgoztak (Élénk helyeslés) s ez a legnagyobb elismerés és elégtétel annak, a ki ennek az ügynek élén volt. (Általános tetszés és helyeslés).

Ez az eredmény azonban költségekkel járt, a melyek felől a legkülönbözőbb hírek szárnyaltak részben a lapokban, részben társalgás közben Roppant aggasztó, sőt némi tekintetben gyanúsító közlemények jelentek meg, a melyek szerint ott a gazdálkodás nagyon rossz volt, óriásiak voltak a túlkadások, sőt már összegeket neveztek meg, a melyekről beszámolni nem képesek és egyúttal visszaéléseket emlegettek, a melyeket nem tudtak elintézni. (Halljuk! Halljuk!) Beszámolok tehát a t. Háznak ezen első perczen mindjárt az egész pénzügyi helyzetről, azután elő fogom adni, hogy ezen hamis, kősa és tökéletesen alaptalan hírekkel szemben, hogyan áll maga az a dolog, a melyre ezek a czélzások vonatkoztak. (Halljuk! Halljuk!)

Ilyen munkát végezni, ezt az eredményt elérni azt hiszem, igen nagy érdem, igen nagy szolgálat. És hogy milyen kritikával voltak megválogatva a kiállítók, ezt leginkább bizonyítja a kitüntetések nagy száma. Összesen 3028 kiállítónk közül 1280 nyert kitüntetést. Olyan arány ez, a melyet egy ország kivételével, egy sem tud felmutatni. E kitüntetésekben grand prix 145, arany-érem 244; úgy, hogy a kitüntetések, jutalmak nagysága és aránya tekintetében Magyarország a negyedik helyen van. Első helyen áll Amerika, második helyen Oroszország, harmadik helyen Németország és negyedik helyen Magyarország.

Ilyen eredménynel szemben azt hiszem, hogy a nemzet csak elismeréssel adózhat azoknak, a kik ezt a munkát végezték és kegyelettel kell hogy adózzék annak, a ki lelkének teljes erejével végezte kötelességét és életét is ennek áldozta. (Általános élénk helyeslés) Ez most közérzés is; hiszem, hogy azok a babérkoszorúk, a melyek a feledhetetlen államférfiú koporsóját borították, minden

tövist kihuztak; a tövishez és a sebekhez tehát én nyulni nem kívánok. (Általános élénk helyeslés).

A vizsgálat a legnagyobb részletességgel ejtetett meg és mondhatom, hogy az egész vádból abszolúte semmi sem maradt fenn, úgy, hogy minden oldalról tisztázott a dolog. A jegyzőkönyvek nálam vannak, itt vannak a táskámban, mindenkinek a rendelkezésére bocsátom és kérem, nemcsak a t. képviselőház bármely tagját, kérem az ország bármely polgárát, a kinek a legkisebb kételye van, méltóztassék hozzám jönni, oda adom, méltóztassék megnézni, hogy hogyan áll a dolog. (Helyeslés a jobboldalon.) Ezt az illető szerkesztőnek is megküldtem, a ki azt teljes lojalitással elismerte, lapjában nyilatkozott és azt hiszem, ezzel a dolog be volt fejezve.

Igy áll ez az ügy. Én t. Ház, azt hiszem, hogy kötelességet teljesítettem, mikor ezt előadtam, kötelességet három irányban: kötelességet az ország irányában, kötelességet tisztviselői karom irányában és kötelességet, kegyeletet róttam le a boldogult emléke iránt. (Általános helyeslés). Ha már megtagadtatt, hogy életében élvezze azt az elismerést, a melyre annyira megszolgált, akkor, azt hiszem, nekem legelső és leghőbb kötelességem az, hogy itt az ország színe előtt jelenthessem ki hálával, kegyelettel, elismeréssel, szívem egész melegével, hogy Lukács Béla az ország iránt nagy érdemeket szerzett. Áldott legyen emlékezete. (Általános élénk helyeslés).

Most közreadjuk az „Egyetértés“-nek vonatkozó vezércikkét:

A képviselőház mai ülésén érdekes és egyúttal megható jelenet játszódott le. Hegedüs Sándor kereskedelmi miniszter tisztázta a tragikus véget ért Lukács Béla emlékezetét. Jól tette Pichler Győző, hogy ezt provokálta. És jól tette Hegedüs Sándor, hogy az alkalmat megragadván, a halott becsületét valóban fényes világításba helyezte.

Meleg érdeklődéssel, mondhatni ünnepies hangulat mellett hallgatta a ház a kereskedelmi minisztert, a ki meleg szeretettel beszélt elhunyt munkatársáról, magasztalván ennek érdemeit, szepőlőten jellemét, kormánybiztosi működésének föltétlen korrektségét s azt a nagy sikert, mit fáradhatatlan buzgalomával nemzete számára kivívott.

A miniszter beszéde minden tekintetben megfelelt a várakozásnak. Tapintatos volt még abban is, hogy ámbátor tárczájának költségvetését tárgyalják, nem bocsátkozott a tárczája keretébe tartozó semmiféle más kérdés fejtegetésébe, hanem egyedül és kizárólag Lukács Béláról és azokról a dolgokról beszélt, melyeknek megértése hozzátartozik az elhunyt érdemes férfiú iránt tartozó kegyelet zavartalan átérzéséhez.

A kereskedelmi miniszter mai beszédében a magyar törvényhozás színe előtt teljes elismeréssel és nemzeti hálával adózott

Lukács Bélának. Hogy ez helyén volt és szükséges volt: bizonyítja az egész parlament csztatlan helyeslése, a mi egész beszédét kísérte és követte. Szükség volt a ma hallott felvilágosításokra. Szükség volt arra, hogy a gyanúnak minden árnya eloszoljék annak a férfiúnak emlékéről, a kinek elméjét megzavarta annak a pusztá gondolata is, hogy becsületességét némelyek kifogásolják. És elborult elmével a zajló Dunába vetvén magát, halálával tett bizonyosságot arról, hogy a homályos gyanusítás mérge is halálosan érintette becsületes lelkének roppant érzékenységét.

A gyanusításoknak, mikkel Lukács Bélát illették, nem volt semmi alapja. Ezt jól tudtuk mi és jól tudták mindazok, kik őt ismerték. Nekünk nem volt szükségünk aktaszerű bizonyításokra a végből, hogy tisztán álljon előttünk a tragikus halál után is Lukács Béla egyénisége. De a közvélemény, melynek millió nyelve különös kéjjel nyalogatja az ádáz rágalom által ejtett sebeket, rászorult arra, hogy aktaszerűen bizonyítsanak előtte. A rossz emberek, kik csodálatos vágygyal éheznek a más kárára s irtózatossággal támadnak ártatlanok becsületére, megérdemlik, hogy megszégyenítettessenek, s megérdemlik, hogy áldozatuk magasztalása által fölkeltessek bennök a lelkiismereti furdalás émesztő tüze.

Ezek a rossz emberek tehát most már aktaszerű bizonyítékokból is látják, hogy Lukács Béla fölötté állott minden gyanúnak. És láthatják ezekből a saját vétkek rettentő nagyságát; mert szerencsétlenségbe, mélységes tragikumba kergetvén egy becsületes embert, megfosztottak egy családot fejétől és a magyar közélettől elraboltak egy nagy erősséget.

A mily meghatottsággal hallgattuk a kereskedelmi minisztertől Lukács Béla emlékezetének magasztalását, lelkiismeretes buzgalma révén elért s a nemzet kincsét alkotó sikereinek méltánylását: ép úgy jóleső meglepődéssel veszszük tudomásul azt is, hogy a kiállítás magyar kormánybiztosságának működése is mindenképen kiállja a kritikát. Nem történtek visszaélések. Nem fordultak elő könnyelmű pazarlások. Rendben vannak a számadások. Kellőképen okadatoltak a póthitelek, s egyáltalán a nemzeti vagyon kezelése körül kellő gondossággal jártak el azok, a kikre az a vagyon rábízott.

Egyelőre ennyi kitűnik Hegedüs Sándor miniszter mai előterjesztéséből. Teljességgel semmi okunk nincsen arra, hogy ez előterjesztések tökéletes megbízhatósága iránt kétségeink legyenek.

A nemzeti becsület s a nemzeti tisztesség szempontjából semmi sem lehet kívánatosabb, mint az, hogy oly esetekben, mikor az ország és nemzet egy világversenyben vesz részt: onnét makulátlanul térjen vissza. Fontosabb ez annál is, hogy hoz-e dicsőséget vagy nem, s hogy a magával hozott, a külföldre is kisu-gárzó dicsőségnek fénye nagy-e vagy kicsiny.

A kereskedelmi miniszter mai felszólalásában megemlékezett a kiállításon szerzett nemzeti dicsőségről is. Nagy mértékben mel-

tányoljuk ennek becsét, ámbár hogy a mi szomorú gazdasági viszonyaink közt az ilyen dicsőségek nem valami tulságos közvetlen haszonnal járnak. E dicsőségeken való örömeinket súlyos fájdalmak keserőségeibe sodorta Lukács Béla gyászos tragikuma. Egyrészt az ő elvesztésén való bánatunk, másrészt a vesztét okozó hitvány társadalmi jelenség fölött támadt felháborodásunk zavarta örömünket. És ehhez járult az a bizonytalanság is, mely a kormánybiztosság pénzügyi manipulációi körül szárnyra eresztett gyanúsítások nyomán keletkezett a párisi kiállításon szerepelt képviseltesünk becsülete dolgában.

Most már mindezeknek vége. Tisztában vagyunk a helyzettel. Lukács Béla szelleme is megnyugvással tekinthet le abból az örökévalóságából, melybe elköltözött. Kibékülhet nemzetével, mely az őszinte elismerés és hála érzelmeit adja emlékezetének. A magyar társadalom pedig okulhat ebből a nagyon szomorú történetből. Vajha csakugyan okulna! Vajha a halott becsülete, mely szepőlten tisztaságban áll előtte, intő például szolgálna mindazoknak, kik nem tartják elegendőképen érintetlen szentségnek embertársaik becsületét!

Társulatok Szamosújvárt.

1. Fejezet. Vallásos társulatok.

Városunkban, a polgárság kétféle társulatot alakított: vallásos és világi társulatokat. Szólok előbb a vallásos társulatokról. Szamosújvárt van 1786-ban:

1. A Szt-Háromság-templománál (nagytemplom) három társulat, u. m.:

a) A Szt-Háromságról nevezett társulat (Confraternitas Sanctissimae Trinitatis). Ez a társulat azért alakult, hogy a nagytemplom főoltárát felépítse, viaszgyertyával és egyéb szükségesekkel ellássa. Célját elérvén, feloszlott.

b) A Jézus szent nevééről nevezett társulat (Confraternitas S. Nominis Jesu, alias Disciplinantium). Volt itt „disciplinarius“-társulat: Flagellans-ok. „*οι δολοφονησιν ουκ ομοιωσονται τω θεω*“ mondja Jakabffi János főesperes 1784. ápr. 2-án a tanácshoz intézett levelében). Ezt a társulatot eltörölte II. József és pénzéből épült 1785-ben a czinteremben az

egyházi szolgák lakása: „*գոնդէնդ է հասարակը*“ (kérdi Jakabffi) — որ 3000 մածրունն որ ունին տիսօճիւր լինարնէսը, արդի 1000 հազար) մածրի ու շինվին աներ եկեղեցուն ծառայողք քուգանիսյին ժամին ազգայրը: Kontent e házárájê or 3000 mádsrun, vor unin diszciplínárnéré árvi 1000 mádsri, u sinvin dênér jégéghéczhun dzáráiczhê plebániáin zsámin ázbárê: Akarja-e a közönség, hogy abból a 3000 magyar forintból, mivel a disciplinások birnak, vegyünk ki 1000 magyar forintot és azzal házak építtessenek az egyház szolgálái számára a nagytemplom udvarán. (Jakabffi plebános irataiból). Megszűnt 1787-ben (Vár. lev. 1787 jún. 4. 160 sz. *Եսի եղբայրութիւն*).

c) A s z e n t-r ó z s a f ü z é r-társulata (Confraternitas S. Rozarii).

2. A Salamon-templomnál (Ecclesia Annuntiatæ V. Mariae) szintén három társulat van:

d) M á r i a-társulata (Confraternitas Assumptæ in Coelos Virginis Mariae). Ez a tímártársulat tagjaiból állott: „Ceha Cerdonum festivitatem Assumptæ in Coelos Virginis peculiari veneratione celebrare consveta, habet Benigna suae Cehæ Privilegia ab Imperatore Carolo VI. impertita.“

e) S z e n t-A n n a és J o a c h i m-társulata (Confraternitas Sancti Joachimi et Sanctæ Annæ) és

f) V i l á g o s i t ó-S z t-G e r g e l y-társulata (Confraternitas Sancti Gregorii Armenorum Illuminatoris et questorum Coetum). Ez volt a kereskedők társulata.

3. A Szt-Ferencz-rendiek templománál is volt két társulat, („Confraternitates tertii ordinis et Cordigerorum [Congregatio Cordigerorum Sancti Petri de Alcantara] exstiterunt quidem, sed jam cessaverunt ita, ut ad eas nullus assumatur“); de megszűntek úgy, hogy a mondott év (1786) körül azokba már senkit sem vettek be.

A Szt-Háromság, Szt-Anna és Világosító-Szt-Gergely-társulatról más helyütt már szólottam. (Szamosújvár szab. kir. város monografiája, harmadik kötet. A magyar-örmény metropolisz 59—74 lap).

A kormányzék a városon levő társulatokról értesítést kér: „Es ist bemerkt worden, dass . . . wegen Bruderschaften der Armenier abgeforderte Bericht noch immer rückständig ist.“ (Vár. lev. 1787—117 sz.).

Az örmény társulatok (a hat első) jelentékeny vagyonra tettek szert (tagdíjakból); azért a város elhatározta, hogy azokat beszünteti és vagyonukat a nagytemplom befejezésére fordítja: „Az 1794-dik esztendőben máj. 24-ről ide bejelentett kérésekre Kegyelmeteknek vissza iratik, hogy ő Felsége ezen hanyatló esztendőben aug. 31-ről költ kegyelmes Decretuma által az ottan eltörlött Társaságok substanciájának a templom sükségére fordítását helyben hagyta legyen. E Regio Gub. Claudiopoli die 29 dec. 1798.“ (Vár. lev. 1799—87 sz.).

2. Fejezet. Világi társulatok.

Polgárzatunk megalakulásának már első éveiben ez a négy világi társulat van városunkban:

1. A kereskedő-társulat,
2. Timártársulat,
3. A szöcsök-társulata (Congregatio pellionum Arme-nopolitanorum. Vár. lev. 1789. jún. 4. 160 sz.),
4. A csizmadia-czéh.

Ezen társulatok az év elején számolnak az új főbirónak a mult év jövedelméről és kiadásáról. A felmentvényt a tanács adta meg. (L. „Örmény prot.“ I. köt. 260 lap).

Mivel a kereskedő-társulatról ezen munka harmadik kötetében („Magyar-örmény metropolisz“ 91—97 lap) és a timártársulatról szintén ezen munka harmadik kötetében (31—43 lap) már szóltam; itt csak a csizmadia-czéh legelső szabályzatát adom még közre:

A teljes Szent-Háromságnak: az Atyának, Fiúnak és Szent-Léleknek tiszteletére.

Isten Ő szent Felségének kegyelméből és irgalmasságából a csizmadia-czéh számára az alább irt időben a következő szabályzatot készítjük — a római kath. anyaszentegyház szentséges fejének Kelemen pápának, az erdélyi méltóságos püspöknek: főlelkipásztorunknak — Györgynek, nemkülönben vicariusának és a mi örmény nemzetünk plebánosának, főtisztelendő Lázárnak, továbbá clerusának, tisztelendő Nerszesznek, a mi felséges uralkodónk VI. Károly császárnak, — a mi egyházunk főgondnokának: Kristóf

urnak és főbíránk: Salamon urnak, kinek tanácsnokai és tisztársai ezek: Murádin Márkó, Tódor Miklós, Pap Elek (Álexá Der-Kirkorián), Izsák Emánuel, Dániel Tódor, Mëndrul Miklós, Jánosi Lukács, Gergely Tódor, Jakabffi Hánko, László Mihály; Kristóf Salamon jegyző, Tódor Gergely szónok (orator) és Pap Dávid hadnagy — idejében. Mindazoknak, kik e szabályzatot hallják vagy olvassák, mennyei áldással párosult örömet kívánunk.

„Mivel hogy minden rendeknek szükséges az előljáróság és vezérlés, akár felséges uralkodó császárságnak, akármely hivataloknak, és akármely városi rendtartásnak, nemkülönben minden köztársaságnak is, mint a test lélek nélkül halva vagy, úgy hasonlóképpen a fennebb kitett rendtartásoknak is előljárók nélkül lenni igen nagy erőtlenség és zűrzavar. Melyrevaló nézt mindnyájoknak Szamosújvár városa minden előljáróinak tudokra és erősítőkre adatik — minden környüállásaival, — hogy a mi megerősített pecséteinkkel megválasztottuk és confirmáltuk csizmadia czéh-mesternek Izsák Mártont és atyamesternek Izsák Istvánt, a mint a rendtartás szokta hozni magával, hogy először — napról-napra — az Isten dicsőségére és a mi nemzetünk örömeire és előmenetelére legyenek.

1. Ezen határozásunkat, mindnyájunkat és czéhünket a felséges úr Isten, a teljes Szt-Háromsággal együtt őrizze meg és ezen kiadott szabadságú rendelkezésnek szerzőit is a Szent-Léleknek malasztjával és mennyei dicsőségével áldja meg.

2. A czéhmester és atyamester oszszja a czéh tagjait három osztályra; az, a ki az első osztályba kerül, adjon évenként isteniszolgálatra (misére-való) 51 krt; a ki a második osztályba jutott, 34 és az, ki a harmadik osztályban van, 17 krajczárt. Ellenben szabad bárkinek többet is adni.

3. Czéhbe beállók idejében az előljárók tartoznak egy nappal előbb összegyűlésre hirt adni. Az első classistól¹⁾ 4, a másodiktól negyedfél, a harmadiktól három magyar forintokat vegyenek. Idegenektől²⁾ az elsőtől 8, a másodiktól 7 és a harmadiktól 3 magyar forintot. A perceptu-

¹⁾ Attól, ki az első osztályba iratkozik . . .

²⁾ Idegen (= nem városi), ha az első osztályba áll be . . .

mokból. ¹⁾ egy rész maradjon a czéh költségeire, a másik két részt pedig interezzenek ²⁾ és haszonra fordítsák.

4. A czéhbe beállítás idejében pénzbeli megegyezésen kívül a beálló személy, a rendelt collatio iránt, az előjárókkal, sorsához képest megegyezvén, tartozzon adni.

5. A czéhnek összevegyülése alkalmával, minden czéhbeli, maga rendiben, szépen, csendesesen leülvén, az érdeemes czéhmasternek engedelmesek legyenek, reá figyelmezzenek, félre más asztalnál ne egyvedjenek, a ki pedig nem engedelmeskedik, 12 magyar frttal bünhödjön meg. Nem különben

6. Köteleztetnek a czéhbeliek a czéhmasternek engedelmeskedni, magokat megalázni, egyetértőleg lenni; mért a jó edgyesség mindennek boldogulására vagyon. A ki nem engedelmeskedik — szokás szerint — az is büntetessék meg.

7. Czéhmaster választáskor, az előbbeni tartozzon az újnak mindent írásban kiadni; a társaságnak cathalogusát, a pénzbeli perceptumokat és erogatumokat, egy szóval számoljon mindentről, hogy az új is a jó példaadás után, az utána következőnek is hasonlóképpen becsületesen resignáljon.

8. Történet szerint, ha a czéhmaster valamely dologban hibázna és azt az előjárók megbüntetnék; azon esetben, ha az atya a fiának, a bátya az öcscsének pártját fogná, ez azonnal 12 frttal büntetessék meg.

9. Ha a tekintetes Magistratus vagy a tekintetes főbíró ur valamely publicum parancsolatot adna ki a czéhmasternek, azonnal tartozzon azt végbe vinni; az engedetlen büntetése 12 frt.

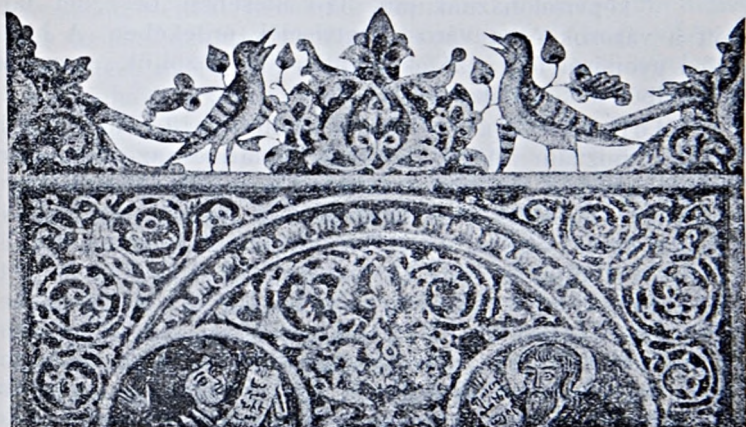
10. Tudtokra legyen a czéhbelieknek az is, hogy midőn halottjok történne, — ha az szintén szegény is lenne, — tartozik minden czéhbeli az előjárókkal a halottas-házhoz menni (és ott maradni) a míg el nem temetik (a halottat). Ha itt a czéh számára gyertyát vagy egyebet adnak, vegyék el és szolgáltatassák azt be.

¹⁾ Jövedelem, tagsági díj.

²⁾ Adják ki kamatra.

11. Végre köteles a czéhmester az egész czéhbéli társasággal, pünkösöd ünnepeiben, a Szent-Lélek malasztjának elnyerése végett, mindenkor gyónni és áldozni, a holtak vigasztalására három misét szolgáltatni és azt a napot istenesen megszentelni.

Mi, a fennebb irtak átadjuk ezt a rendtartást és a czéhmesteri hivatalt a mi kedves és érdemes czéhmesterrünknek: Izsák Mártonnak, az atyamesteri hivatalt pedig Izsák Istvánnak. Ha pedig valamely változás lenne közöttük, ez a rendtartás maradjon fenn állandóan fiúról-fiúra.

A plebániái templom levéltárából: Codex diszitmény.

Ezen rendelést közakarattal és hatalmukkal elvégezvén, kiadtuk a fenn irtak először városunk pecsétjével, másodszer a magunk tulajdon pecsétjeivel és kezünk-neveink aláírásával. Az engedelmesekre az Isten áldását kívánjuk, az engedetlencstől pedig 20 az az husz aranyot vegyenek — vinculumul. Signatum Die 20-a Januarii Szamosújvártt 1719.¹⁾

¹⁾ Beh kár, hogy nem kaphattam meg az eredeti örmény fogalmazványt; azért kénytelen voltam ezzel a fordítással, mely a XVIII. századból való — megelégedni. Ezen fordítás végére a következő szavak vannak függesztve: „Praescriptam versionis copiam,

(P. h.) Én tisztelendő Lukács¹⁾ vicarius és örmény plebános. (P. h.) Én Todor Salamon főgondnok, szamosújvári bíró tanácsnokaimmal együtt.

Országgyűlési képviselőnk beszéde.

Dr. Molnár Antal, városunk derék képviselője a képviselőháznak ján. 31-i ülésében beszédet tartott a városok és a városi tisztviselők érdekében. A hivatalos gyorsírói feljegyzések alapján itt közöljük a csinos beszédből a következő részt:

Molnár Antal: (Halljuk! Halljuk!). T. Ház! Több oldalról hozzám intézett felkérés folytán és azért is, mert azt az ügyet, a melynek érdekében felszólalni bátorodom, a legteljesebb mértékben igazságosnak tartom, egy pár pillanatra bátor vagyok a t. Ház figyelmét igénybe venni. (Halljuk! Halljuk!). Egy kérdést ajánlok a t. Ház és a t. kereskedelmi miniszter úr figyelmébe, a mely látszólag csekélységnek tűnik fel, de a maga erkölcsi hatásában igen figyelemre méltó és jelentékeny: annak a nézetem szerint semmivel meg nem indokolható, a tisztviselői kar egy egész kategóriájára nézve sérelmes és bántó megkülömböztetésnek a kérdését, a mely az államvasuti utazási kedvezmények engedélyezésénél municipális és rendezett tanácsú városi tisztviselők között fentartatik. (Helyeslés).

e vera sua versione, de verbo ad verbum descriptam, eidem in omnibus punctis et clausulis conformem esse fide nostra mediante testamur. Szamosújvárini Die 6-a Aprilis 1825. Franciscus Sárosy V. Fiscalis (ez örmény. Szongott) et Ladislaus Kovács v. notar (magyar).

¹⁾ A bevezetésben helyesen L á z á r, itt ellenben az aláírásban hibásan L u k á c s fordul elő; aztán Der (= Der-Gházár) nem „tisztelendő“-t jelent itt, mert a tisztelendő (= pap) az örményben derder, hanem csak ur-at, de nem kell lefordítani. Ennek a derék vicariusnak örmény neve: Der-Gházár Budáchián (Budakovics Lázár) volt.

A rendezett tanácsú városok tisztviselői már több ízben elpanaszolták ezt a sérelmüket a képviselőház előtt. Jelenleg is a ház asztalán egész sora fekszik az ilyen kérvényeknek. Annak a mély elkeseredésnek a jellemzésére, a mely a rendezett tanácsú városok tisztviselőit ezen elbánás miatt eltölti, legyen szabad a legutóbb beérkezett egyik kérvényből egy pár sort idéznem: „A közel napokban — így szólnak a kérvényező tisztviselők — egyedül csak azt kérték a városi tisztviselők, hogy az állami és törvényhatósági tisztviselők által élvezett kedvezményekben ők is részesíttessenek. Kérelmük azonban a kereskedelmi miniszter úr által azon indokolással utasított el, hogy a kérelem teljesítése esetén más tisztviselők is hasonló kérelemmel járulnának a kormány elé és a kérelem teljesítése az államnak nagy anyagi megrövidítése lenne. Szerény véleményünk szerint, — mondják továbbá, — kérdés vajjon jogos és méltányos dolog-e, a gazdagnak asztaláról lehulló morzsákért könyörgő éhezőt elutasítani, pusztán azon indokból, mert akkor még több éhező is fog könyörölni az alamizsnáért.“

T. Ház! A rendezett tanácsú városok tisztviselőinek egy részét csodálatosképen s nézetem szerint merőben tartahatatlan módon és rendszer szerint állami közegek nevezik ki, de nem állami javadalmazással, hanem az illető rendezett tanácsú városok háztartásának a terhére. A rendezett tanácsú városok tisztviselői átutalt hatáskörben az utolsó hajszálíg ugyanazokat az állami teendőket végzik, mint a municipális városok tisztviselői. Ilyen körülmények közt sem nem igazságos, sem nem méltányos, de magának az adminisztrációnak az érdekeivel és feladataival is ellenkezik, megvonni a rendezett tanácsú városok tisztviselőitől a közigazgatási szervezetnek ezen legmostoháiban dotált közegeitől még azon csekély utazási kedvezményt is, a melyet a municipiális jellegű városok tisztviselői élveznek.

Ezen csodálatos eljárás indokolására még eddig soha semmi egyéb érvet nem halottam felhozni, mint azt, hogy így határozta el a múlt kormány idejében egy minisztertanács. T. Ház! Én részemről a legnagyobb respectussal viseltetem minden minisztertanácsi határozat iránt, de pusztán azt a körülményt, hogy valamit a minisztertanács hatá-

rozott el, érvnek, a helyesség próbájának és bizonyítékának elfogadni hajlandó nem vagyok. Meggyőződésem szerint a jelen kormánynak legkevésbé lehet feladata az, hogy azért, mert valamit az előbbi kormány idejében minisztertanács határozott el, ahhoz kösse magát, ha az félszeg, helytelen és nem igazságos, (Élénk helyeslés jobb- és balfelől) pusztán csak azért, mert azt az intézkedést minisztertanácsban határozták el. (Élénk helyeslés).

T. Ház! Addig is, a míg megtörténhetik az, a mit a pénzügyminiszter úr egy felszólalásában már jelzett; a míg megtörténhetik az, a mi nézetem szerint elkerülhetetlen, hogy bizonyos fogyasztási adójövedelmek átengedésével a városok abba a helyzetbe juttatassanak, hogy pótdóterhüknek további túlságos felcsigázása nélkül is gondoskodhassanak tisztviselőik tisztességes ellátásáról: addig is nézetem szerint helyes és méltányos dolog lenne, némi ellenszolgáltatásul általuk teljesített állami jellegű teendőikért, a rendezett tanácsú városok tisztviselőinek is megadni legalább az elismerés azon csekély jelét, a mely a vasúti utazási kedvezménynek reájuk való kiterjesztésében foglaltatik. Tisztelettel vagyok bátor ezt a kérdést a kereskedelemügyi miniszter úr bölcs megfontolásába ajánlani. (Helyeslés a jobb- és baloldalon).

Kisebb közlemények.

A Ház elnöke Lukács Béláról. 1901. ján. 15-én a Ház elnöke a következő szavakkal kezdett hozzá előterjesztéseihez: „Fájdalmas kötelességet teljesitek t. Ház, midőn az elnöki előterjesztéseket egy 'gyász-eset bejelentésével kell megkezdenem. Utolsó ülésünk óta, folyó hó 7-én, a Háznak egy nagy munkáságú, széles tudományú, épp oly buzgó mint lelkiismeretes, általános tisztelettől és rokonszenvtől övezett tagját veszítettük el Lukács Bélában, Maros-Vásárhely város I. választó-kerületének képviselőjében. A boldogult 1872 óta, azon megszakítással, melyet — mint a magyar államvasútak elnökgazgatója a magyar államvasútak élén töltött, folytonosan tagja volt a Háznak. Volt kereskedelemügyi államtitkár, kereskedelmi miniszter és legutóbb

a párisi kiállításon, mint kormánybiztos szervezte és rendezte a kiállításnak magyar osztályát... Ravatalára a Ház nevében kosszorút tettem le. Javaslom most még a Háznak, hogy a boldogult emlékét jegyzőkönyvében örökítse meg, (Általános helyeslés) és ugyanott adjon kifejezést elvesztése felett érzett fájdalomának (Általános helyeslés). Előterjesztéseim a Ház helyesléseivel találkozván, kimondom, hogy a Ház az elnök jelentését tudomásul veszi és egyúttal Lukács Béla emlékét, valamint elhunytá felett érzett fájdalmát jegyzőkönyvben örökíti meg. (Helyeslés)".

Olay Lajos: „Legyen örökre intő példa a rágalmozók ellen.“

A chinai császár — a Pápához, még a forradalmi mozgalmak kiütése előtt egy ünnepélyes iratot intézett; a melyben XIII. Leo Ő S z e n t s é g é t, kilenczvenedik születésnapj évfordulója alkalmából egész lelkesedéssel üdvözölte; habár ez érdekes levél kelte után csakhamar a Chinában kitört erőszakosságok és keresztény-üldözések nagyon is kirívó ellentétnek képét nyújtják, az üdvözlő levél tiszteletteljes nyilatkozataival szemben. — Maga a levél czime, illetőleg megszólítása eképpen hangzik: „A római nagy birodalom nagy vallásának császára!“ Leveleiben a chinai császár azt kívánja a Pápának, hogy kedvező jó egészségben ünnepelje meg századik születésnapját is. Ohajtja, hogy keresztények és nem keresztények úgy Chinában, mint mindenütt kölcsönös egyetértésben éljenek és üdvös békét élvezzenek. A levelet Peking püspöke: Favier származtatta át a Pápához; A mi a levél keletkezését illeti, azt írják, hogy a chinai császár azt nem a saját kezdeményezéséből, hanem a Csung-Li-Yamen (vagyis a külügyi hivatal) előterjesztése folytán írta. Ily előzékenységet azelőtt még soha nem tanusított China uralkodója valamely idegen államfő irányában.

Galiczia Szent István koronája alatt. A régi Lengyelországból két tartomány: Galiczia és Lodoméria egykor a magyar királyság mellékországai közé tartóztak. Árpádházi III. Béla király szerezte meg e két lengyel tartományt, s habár szorosan Magyarországhoz nem csatolta is, de királyi czimeik közé azokat is fölvévén, fejedelmül e tartományokba ifjabb fiát: Endrét küldte. II. Endre, ki először írta magát „Galiczia és Lodomeria királyá“-nak, szintén ifjabb fiát: Kálmánt tevő e tartományok fejedelmévé. II. Endre után is a magyar királyok mind czimeikben e tartományokat állandóan és folyvást használták, mind pedig azok felett a főúri hatalmat tényleg gyakorolták is; sőt Nagy-Lajos király idejében egyenesen a magyar király által kinevezett „vajdák“ kormányozták. Később, Zsigmond uralkodása alatt Lengyelország hatalmába kerültek és ott is maradtak e szerencsétlen ország első felosztásáig. Midőn az osztozkodás történt, 1773. évben, Galiciát és Lodomeriát Mária Terézia királynő a magyar korona jogán tényleg visszaszerezte; de Szent-István birodalmához való vissza-

csatolását, mind ő, mind utódjai (az 1791-, 1802-, 1807-, 1825/27-, 1832/36., 1840. és legutóbb 1844-ik évi országgyűlések sürgetései és sérelmi panaszai daczára is) tényleg elmulasztották. És így Galícia és Lodóméria most mint az ausztriai örökös tartományok egyike szerepel, — már annyival is inkább, mivel újabb országgyűléseinken e tartományok kérdése, daczára a kétségtelen régi jognak, úgy látszik a magyar nemzet részéről is szándékosan mellőzve lett! (L. dr. Korbuly Imre „Magyarország Közjoga“).

Asatások Babylonban. A német orientalisták expedíziója legutóbb nevezetes felfedezéseket tett az ókor-isme emporiumára nézve. Kiásták azt az utat, melyen a Kardun isten tiszteletére rendezett körmeneten szoktak felvonulni s melynek nagy fehér és kivált vörös téglákból álló körzete tele van róva Nabukodonozor király fölirataival; továbbá kiásták Babylon legnevezetesebb épületét: Mardun isten templomát. Ez utóbbi lelet annál nevezetesebb; mert a templomban gazdag ékiratos könyvtárt találtak, mely bizonyára sok, eddig ismeretlen adatot tartalmaz Babylon történetére és a babyloniak vallási viszonyaira vonatkozólag.

Irodalom és művészet.

Egy verskötetből. Mult havi füzetünkben Leo pápa költeményeiből egyet, igen sikerült magyar fordításban mutattunk be, a magyar Dante-fordító: Csicsáky Imre, zombolyai plebános által mesterileg átültetve, az eredeti sonett alakjában. Nem foszthatjuk meg azonban olvasóinkat azon újabb műélvezettől, hogy a most említett jeles műfordítónak (kitől már több év előtt spanyol, olasz, francia, angol, német költőkből, és a könyvek könyvéből: a Szentírásból eszközölt számos műfordítást, — valamint az eredeti költeményeket is magában foglaló, egész kötet fekszik előttünk), az alábbi allegorikus, kettős életképét be nem mutassuk; a melynek üde költői hangulata s erkölcsi hatása oly megkapó, hogy a szép, jó és igaz eszméi iránt még fogékony olvasó valódi nemes élvezetre fog találni benne, s a mellett szívesen eltekint egy pillanatra „az örmény vonatkozás“ hiányától! A cím nélküli, két versszakos eredeti költeményt, a szerzőnek említett kötetéből, itt adjuk:

Már bucsuzik a nap,
Fellegek közt mên le,
És sötét, borongós,
Zavaros a képe;
Épen olyan, mint a...
Mint a bűnös lélek:
Haldoklik s a multak
Emlékebe térnek!...

Már bucsuzik a nap,
Tiszta egen mén le, —
És derült, mosolygós,
Oly vidám a képe;
Épen olyan, mint a...
Mint a tiszta lélek,
Haldoklik s a multak
Emlékébe térnek!...

Schiller „Rabló“-i Sztámbulban. A müncheni „Königliches Hoftheater“ a régensherczeg 80-dik születése napjának megünneplésére Schiller-cyclust rendez. Először a „Rablók“-at adták. Ez alkalommal a müncheni „Allgemeine Zeitung“ folyó évi febr. 15-iki tárczájában felemlíti, hogy a „Rablók“-at török fordításban már Sztámbulban is előadták, a mint ezt Murád efendi német költő és török konzul „Török vázlatai“-ban olvashatjuk. Egyszer Murád efendi nem esekély csodálatára azt olvasta a sztámbuli utcasarkok és mosék arab betűs óriási szinlapjain, hogy az „Ottomán Színház“-ban Schiller „Rablói“-t adják elő. Nem volt csalódás. A czirkusból lett színház igazgatója Güllül, egy barna, élénk örmény volt. A földszinten kávé szolgáltak fel a turbános és kaftános muzulmán hívőknek. Visító fütty és a függőnyt felhúzták. Ámália, egy inkább széles, mint magas örmény nő, a színpadra botlik. Moor Móricz (utóbbi név a török fordításban a Ferencz helyébe lépett), ki őt a színpadra követte, görögösen, míg Ámália örményesen beszélt törökül. Az örmény igazgató Károlyt játszotta. A darabot sok keleteti bizarrsággal adták elő. Tudvalevő, hogy örmények a török színügy történetében előkelő szerepet játszanak. E körülmény Murád efendi előadásából is kiderül. (P. L.).

Közgazdasági élet.

Erzsébetváros kereskedelme. Az örmény testvérváros szarvasmarha kereskedéséről igen figyelemreméltó és megnyugtató adatot találunk a hivatalosan közzétett statisztikai értesítésnek egy havi kimutatásában; a mely szerint az egész magyar birodalomban egy hó alatt 430 országos állatvásár tartatván; (ebből 61 Horvát-Szlavonországban) Erzsébetváros az ottani vásárra felhajtott szarvasmarhák számát tekintve, harmadik helyen áll; és pedig úgy, hogy az egy hó alatt tartott baromvásárok közül legtöbb szarvasmarhát Székely-Udvarhely (6884 darab), utána Mármaros-Sziget (5836 darab) és a harmadik helyen álló Erzsébetváros (5662 darabot) mutathatott fel. A negyedik helyen Beszterce áll, melynek piacára ugyanazon hóban 4689 darab szarvasmarhát hajtottak fel eladásra.

A szamosújvári hentes-ipar. Egy helybeli kereskedő-czég: — „Tarisnyás-Testvérek,“ — az „Erdélyi Kárpát-egyesület“-től. folyó évi II4. sz. alatt következő felszólítást, illetve értesítést kapta: „Merza Gyula pénztárosunkhoz intézett, január 29-én kelt levelükre vonatkozólag tisztelettel értesítjük, hogy különleges hentes-árúczikkeket szivesen fogjuk kiállításunk alkalomával bemutatni, de sőt hajlandók vagyunk a czég árúit folyóiratunk útján terjeszteni; előbb azonban kérünk minta-darabokat, hogy minőségüket megállapíthassuk. Kolozsvár, 1901. február 13. Honfíui üdvözlettel: B á r ó F e i l i t t s c h A r t h u r o r s z . k é p v í s e l ő , e l n ö k , R a d n ő t i D e z s ő , f ő t i k á r .“ — A felhívott czég közelebből a kívánt árú-mintákat a „Kárpát-Egyesület“-nek be fogja mutatni, s a májusban megnyíló kolozsvári Néprajzi Kiállításra bejelentett hentes-ipari czikkeit annak idejében — oda szintén beküldi.

Mi ujság az örmény világban?

Új örmény lap Amerikában. Az Egyesült Államok Boston városában „Goeshnág“ (Hirnök) czim alatt új örmény lap indult meg E lap, mely az amerikai örmények érdekeit szolgálja, kiadási költségeit magok az örmények fedezik. E lap, mely hetenként egyszer jelenik, évi előfizetési ára 1½ dollár. Az előfizetés a kiadóhivatalhoz, melynek czime ez: Herbert M. Allen 14, Beacon str. Boston (Mass) — küldendő.

Egy derék földmivelő. Csolákhárián Jakab nevű örmény, ki Ádánában lakott, végrendeletileg ezerkétszáz forintot hagyott az örmény iskolának. — Ime az egyszerű földmivelő, kinek pedig családja is volt, milyen szép követésre méltó példát adott nekünk, hogy ne csak egyedül családunk számára szerezzünk, hanem Isten adta szerzeményünkéből hagyjunk az egyháznak, iskolának, szegényeknek; szóval a közintézeteknek is.

Mámureán Máté, az „Árévelian Mámul“ (Keleti Sajtó) szerkesztője január 15-én Smyrnában meghalt. Erről az érdemes férfiúról, ki tollával és tanárkodásával jelentékeny szolgálatokat tett az örménységnek, folyóiratunkban is volt már szó. Taval tartotta meg írói jubileumát . . .

Felelős szerkesztő és kiadó-tulajdonos: **SZONGOTT KRISTÓF.**

Szamosújvárt, Todorán Endre „Aurora“ könyvnyomdája.

Dr. Kohl Medárd, esztergomi kanonok — örményországi püspök! Bármily meglepően hangzik ez ujdonság: tény, hogy Dr. Kohl Medárd az „arsamosata“-i püspöki czímet nyerte, — „in partibus.“ Arsamosata pedig az ó-kori Örményországnak, a Hájk-dynasztia korában sőt később az arsacida királyság uralma alatt is, egyik előkelő városa volt. Kettős minőségben üdvözöljük tehát az érdemteljes magyar főpapot püspöki székében, — úgy is, mint a magyar Haza hű polgárai, — úgy is, mint az örmény őshaza és nemzet katolikus ivadékai.

Királyi elismerés. Ő Felsége a magyar király, Bogdánffy Ferencz, a honvédelmi magyar miniszterium segédhivatali igazgatójának buzgó és hű szolgálata ötvenedik évének betöltése alkalmából elismerését fejezte ki.

Rendjelviselési engedély. Ő császári és apostoli királyi Felsége megengedte, hogy Jakabffy Imre nyug. államtitkár, országgyűlési képviselő a királyi szerb Szt-Szavarend I. osztályát elfogadhassa és viselhesse.

Műkedvelői előadás Déván cím alatt a „Déva és vidéke“ febr. 7-én megjelent 6. számában a többek között ezeket mondja: „A mi derék iparos ifjaink a dalegylet megalkotása óta sokszor adták jelét jóra való törekvésüknek, művelődési hajlamaiknak. Legújabbban Lengyel Dániel kereskedő és a polgári zenekar fenntartójának felkérésére a nevezett zenekar és a megyei árvaház javára igazán nagy dolgot cselekedett: betanulták és előadták „A vereshajú“ című jeles népszínművet... Nem hagyhatjuk említés nélkül, hogy a Lengyel Dániel elnöklete alatt álló polgári zenekar a felvonások közeit élvezhető, szép játékaival töltötte be. A zenekar utóbbi időben igen nagy előhaladást tett és ezt a karmester és a tagok szorgalma mellett különösen buzgó és áldozatkész elnökének köszönheti. Örömmel gratulálunk a sikerhez.“

Apponyi Albert gróf üdvözlése. Az „eberhardi remetét“ Apponyi Albert grófot szép megtiszteltetés érte. Ugyanis a párisi interparlamentáris konferencia volt magyar tagjai a képviselőházban a nemes grófnak átnyújtottak egy diszes albumot, Zichy Jenő gróf vezetése alatt. Az album szövege a következő felirat: „Mélyen tisztelt elnökünk, szeretett barátunk! A bucsúzás órájában lelkes hálával fordulunk feléd, mely hazafias büszkeségünk ből fakad. Elragadó ékesszólással, szellemed kincseivel, lelked lendületével dicsőséget hoztál ismét a magyar névvel! Szereplésed a világ parlamentjének mikrokozmosza előtt hódítás volt, hódítás a szó legnemesebb értelmében Te adtál tartalmat a vitának, szárnyat a tanácskozásnak. Szótadot tiszteletet gerjesztett a magyar Gényus iránt — melynek oly hivatott képviselője vagy! Ezeket elmondanunk, mielőtt elszélednénk, nemcsak lelki gyönyörűség nekünk, hanem, úgy érezzük, erkölcsi kötelességünk is. Nemes idealizmusod diadalt aratott s megtermékenyítette a gyülekezet lelkét. Gratulálunk ehhez, — nem is neked, — hanem a magyar hazának! Páris, 1900. augusztus 2-án.“ (Aláírások). Az albumot, (a melyet a konferencia tagjai mind aláírták), Zichy Jenő gróf nyújtotta át az ünnepeltnek; a kit nagyon meglepett és meghatott társainak e gyöngéd figyelme.

— Márczius 15. A városunk márczius 15. ünnepéyleit rendező állandó bizottság a f. évben is szokásos kegyelettel üli meg újabb történelmünk e nagy napját. Az ünnepély az évforduló délutánján $\frac{1}{4}$ óraker kezdődik a „Korona“ nagytermében. Műsora a következő: 1. Szózat, éneklí az iparos egylet énekkara; 2. Szavalat, előadja Bányai Gráciaána; 3. -Csatadal, éneklí az iparos egylet énekkara; 4. Ünnepi beszéd, tartja Mihelies Károly főgymn. tanár; 5. Hymnusz, előadja az iparos egylet énekkara. Az ünnepeylet megelőzőleg a fuvó-zenekar a főtéren térzenét tart Este 7 óraker a „Korona“ emeleti éttermében közvacsora lesz; egy teríték ára (sült és tészta) 1 korona 20 fillér. — A mint értesülünk, az iparos egylet is tart ugyanaz nap d. u. 2 óraker egyleti helyiségében házi ünnepet.

— Egy év halottjainak száma, a szamosújvári társadalom körében, megdöbbsentőleg hosszú sorozatot képez. Ezen idő alatt annyi gyászlapot kapott szerkesztőségünk, csak az ismeretesebb gyászesekekről is, hogy e helyen csupán az elhunytak egyszerű névsorát regisztrálhatjuk, a távollevő ismerősök kegyeletes részvéteinek természeteszerű érdeklődésére számítva. Az elhunyt szamosújvári lakosok névsora a legutóbbi egy év alatt ime itt következik: Zachariás Kristóf 69 éves korában, — özv. Govrik Tivadarné szül. Verzár Anna 67 éves korában, — Szongott Mihály (Zilahon) 69 éves korában, — özv. Nyegrutz Tódorné szül. Sárbej Anna 79 éves korában, — özv. Hermann Jánosné szül. Hollósy Rózália 73, — Dájbukát Gergelyné szül. Bátrin Dorottya 44, — Sáhín Márton, — Deák Simon 89, — Voith M. Gerő 56, — László Lajos 62, — László Anna és özv. László Jánosné szül. Szappanyos Nettí, — Kovács Jakab.

A szerkesztő postája. „Egy örmény“-nek: I. Igaza van Önnek, hogy a régi Szamosújvár építkezési stíljében nemes vonást képezett azon erős hitbuzgalomra emlékeztető szokás, hogy a családi lakások fedelete fölött rendszerint ott diszlett, a kereszt. Tessék ma is egy sétát tenni az „örmény főváros“ utcám, és számos magán épület homlokzata fölött látni fogja a kereszténység eme legszentebb jelvényét; valamint itt-ott a házhomlokzatok fülkéjében is a különböző szentek szobor-képeit. Csatlakozunk óhajvásához: vajha a régi jó világ e kegyeletes hagyományai, házi tűzhelyeink oltalmára, ismét várossszerte följúttainának, s a korunkra is átszállott emlékek mintegy magvát képeznének, száadunk elején a régiek kegyeletes nyomán ismét föllakadó hitéletek!

II. A mi az örményeknek a pogány perzsák elleni kereszties hadjáratában elvezrti hős vezére: szent Vártán ünnepeit illeti, (mely évente a farsangi időszak utolsó csütörtök-napján szokott megtartatni), közöljük Önnel, hogy örmény katolikus főegyházunkban, e nevezetes nap emlékeztére az idén is külön isteni tisztelet tartatott. Az ünnepelel, mint egyik nemzeti védszent, emlékezte különben is a nem rég stílszerűleg helyreállított legrégibb templomunkban, egy művészi kivitelű ablakfestmény által lett megörökítve.

III. A helybeli Salamon-templom tervbe vett helyreállításából, már csak a templom kifestése és a torony átalakítása, illetőleg eredeti formájának visszaállítása van hátra. S ennélfogva az esetleg még befolyó további kegyes adományok az érintett célra fordítatának. Az ilyenmő pénzösszegek akár közvetlenül, akár az „Armenia“ szerkesztősége útján, a szamosújvári örmény katolikus plébániái hivatalhoz intézendők, — s annak idején nyilvánosan nyugtáztatnak.